

Н. П. Демченко,

к. е. н., доцент кафедри банківської і страхової справи, ІМЕФІТ МАУП (м. Київ)

М. І. Сорока,

магістр, ІМЕФІТ імені Святої Великої княгині Ольги МАУП (м. Київ)

“БРІДЖ-БАНК” — НОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАПОБІГАННЯ БАНКРУТСТВА В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

У статті висвітлено аспекти нових механізмів запобігання банкрутства в банківській системі, таких як “брідж-банк” (перехідний банк), “санаційний банк”. Описано переваги та недоліки, узагальнено світовий досвід створення та здійснення операції “брідж-банк”, визначено нові заходи запровадження санаційного банку в Україні на базі перехідного банку “Родовід Банк”.

In this article the deals with the positive aspects of a new mechanism to prevent insolvency in the banking system as a “bridg bank” (bank of transition), sanation bank. Describes the advantages and disadvantages, generalized world experience creating and implementing operations “bridge bank”, is defined introducing new measures sanation bank of Ukraine on the basis of transitional bank “Rodovid Bank”.

Ключові слова: “брідж-банк”, перехідний банк, ліквідація, якісні активи, погані активи, санаційний банк, “Родовід Банк”.

Key words: “bridge bank”, bank of transition, liquidation, assets quality, bad assets, sanation bank, “Rodovid Bank”.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

В умовах світової кризи у банківській системі України гостро постає питання врегулювання та оптимізації механізмів роботи із збанкрутілими банками.

АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ

В Україні практика роботи з проблемними банками є обмеженою і не відповідає світовій. Щоб продовжити банківське обслуговування і поліпшити фінансове становище проблемного банку, потрібні нові методи роботи, розроблення нової, повноцінної законодавчої бази. Зростання проблемної заборгованості (простроченої та сумнівної) спостерігається як по кредитах, виданих фізичним особам, так і по кредитах, виданих суб'єктам господарювання. Особливої актуальності набула проблема застосування в Україні операцій “брідж-банк” як механізму закриття проблемних банків. Україна створила перший санаційний банк на основі світового досвіду операцій “брідж-банк” у рамках співробітництва з Міжнародним валютним фондом (МВФ). У разі, якщо відновлення ефективної діяльності банку вбачається неможливим, а його ліквідація матиме значні негативні наслідки для суспільства, його якісні активи та пасиви можуть бути переведені у так званий перехідний банк — санаційний або “брідж-банк”.

МЕТА СТАТТІ

Мета статті — обґрунтування доцільності створення “брідж-банку” як методу врегулювання проблемних банків; створення нового механізму запобігання банкрутства в банківській системі України; характерних переваг та недоліків створення “брідж-банків”.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Найбільш вагомий внесок з дослідження питань “брідж-банків” зробили такі дослідники, як М.М. Артус, О.П. Близнюк, Б. Бобиль, Л. Варода, О.Д.Василик, Ю.О. Заруба, К.Є. Кирнос, Г.Г. Нам та ін. Незважаючи на велику кількість досліджень, увага авторів в основному приділяється систематизації світового досвіду, тому в Україні залишається нерозв'язаною проблема управління проблемними активами комерційних банків, що й зумовлює актуальність даної роботи.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

На сучасному етапі переважна більшість країн світу для вчасної та ефективної боротьби з проблемами банкрутств окремих банків або системною банківською кризою прагнуть удосконалити механізми роботи з проблемними банками.

Країною заснування проблемних банків — “брідж-банків” вважається США. В жовтні 1987 р. відповідно до Акта про конкурентну рівність у банківському бізнесі (Competitive Equality Banking Act) [1] вперше у світовій практиці в США було засновано “bridge bank” (“брідж-банк”) та проведено операцію передавання на його користь працюючих активів та застрахованих зобов'язань проблемного банку.

Крім США, успішно практикують створення “брідж-банків” Корея, Тайвань та Японія. Все більше і більше іноземних держав переймають цей досвід, тобто створення державою “брідж-банків”. Його засновниками, окрім держави, можуть бути, зокрема, і міжнародні установи, а також приватні компанії. Цей досвід активно діє в таких країнах, як Швейцарія, Швеція і інших європейських державах.

В Україні засновано нововведення — створення санаційного банку, для запобігання банкрутства в банківській системі. На сьогодні в Україні триває робота з розробки законодавчої бази щодо “брідж-банків” та санаційних банків. Законом України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей проведення заходів з фінансового оздоровлення банків” від 24.07.2009 № 1617 [2] було регламентоване застосування операції “санаційний банк”. Відтак, у ст. 86 Закону України “Про банки і банківську діяльність” [3] визначено загальні засади функціонування санаційного банку.

Санаційний банк повинен забирати у банків погані активи, що дозволить проблемним банкам поліпшити баланси і розширити можливості для кредитування. Але про прибутковість санаційної структури можна не говорити.

У офіційному листі НБУ № 40-511/2689-8768 від 25.07.2011 р. “Про оцінку операцій з продажу кредитів з відстроченням платежу” [4] висунута вимога, згідно з якою банки повинні формувати стовідсоткові резерви навіть під тимчасово передані в афілійовані фінансові структури проблемні кредити. Метою прийняття цього документа є необхідність визначення реального стану банків і, в першу чергу, об'ємів проблемної заборгованості.

Експерти стверджують, що нові вимоги НБУ можуть довести банки з високим рівнем безнадійних кредитів до грані банкрутства. Примітно, що лідерами за долею проблемних кредитів за станом на 1 липня 2011 були банк “Київ” (62,7%), “Родовід Банк” (60,3%) і банк “Столиця” (58,9%). За абсолютними показниками перші позиції в цій номінації займав банк “Надра” (8,1 млрд грн.), “Укресімбанк” (5,8 млрд грн.) і банк “Форум” (5,2 млрд грн.) [5].

Вимогу НБУ збільшити регулятивний капітал до 120 млн грн. до кінця 2011 року змогли виконати не всі банки, що спровокувало введення тимчасових адміністрацій у ці банки.

Законом України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей проведення заходів з фінансового оздоровлення банків” від 24.07.2009 № 1617 [2] було регламентоване застосування операцій Р&А та операції “брідж-банк” (згідно з українським законодавством “санаційний банк”).

Між двома структурами — санаційним і брідж-банком — є тільки одна загальна риса. Обидві ці організації покликани допомогти запустити роботу банківської системи. А моделі їх функціонування — принципово різні:

— санаційний банк — забирає у фінансових структур їх проблемні активи. Банк залишається “чистим”, виконує нормативи НБУ і спокійно продовжує працювати на ринку. Але при цьому гроші на санаційний банк виділяються виключно з бюджету;

— “брідж-банк” — навпаки, забирає у проблемних структур хороші активи і пасиви, клієнтську базу, а погані залишає на старій структурі. Її власники (чи топ-менеджмент) намагаються банк реанімувати. Якщо за півроку — рік результату немає — його ліквідовують.

“Брідж-банк” здійснює тимчасове утримання застрахованих депозитів і діючих (працюючих, гарних) активів (до моменту їх продажу інвесторам), що переведені до нього з нежиттєздатного банку, який підлягає ліквідації. Залежно від ситуації у банківському секторі таких банків може створитись декілька [6].

Метою створення “брідж-банку” (перехідного банку, санаційного банку, “міст-банку”) є: забезпечення безперервності здійснення банківських операцій шляхом передачі йому активів та зобов'язань нежиттєздатного банку на період до прийняття остаточного рішення з урегулювання неплатоспроможності останнього [6 с. 34]. “Брідж-банк” засновується (створюється) як новий банк. Це банк з особливим статусом, яким володіє держава. Рішення стосовно того, які активи та зобов'язання повинні бути передані до “брідж-банку”, схвалюється ліквідаційною комісією [7].

З точки зору забезпечення стабільності життєдіяльності банківської системи, головною ціллю є не збереження кількості банківських установ, а підтримка їх якості.

Перехідний банк — це тимчасовий національний банк, замовлений Службою контролю грошового обігу й організований ФКСД для прийняття та надання послуг клієнтам банку-банкрута. Перехідний банк створюється, щоб перекрити часовий розрив між настанням неплатоспроможності банку та періодом, коли ФКСД зможе здійснити його задовільний продаж третій стороні. Після створення “брідж-банку” ФКСД може безпосередньо надавати йому кредити й гарантувати застрахованим вкладникам безпеку їх заощаджень. При цьому інтереси акціонерів банку обмежуються і змінюється його керівництво.

З метою запобігання відтоку клієнтів “брідж-банк” підтримує свою присутність на ринку, приймаючи депозити і видаючи низькоризикові кредити постійним клієнтам. Співробітники “брідж-банку” вживають заходи для виявлення, оцінки й вирішення проблем з активами [6].

Створення “брідж-банку” має як позитивні, так і негативні сторони.

До позитивного можна віднести:

- “очищення” банківської системи країни від проблемних, неперспективних банків;
- надання банку можливості отримати додатковий час для вирішення проблем, пов'язаних із кризовим становищем;
- підвищення довіри до банку з боку клієнтів, кредиторів банку;
- підвищення ринкової вартості банку (у випадку ліквідації банку);
- можливість знайти кращого покупця банківських активів (у випадку його ліквідації);
- мінімізація системного ризику, пов'язаного із покриттям зобов'язань банку;
- покращення якості діяльності банківської установи;
- захист банківських інтересів клієнтів.

Негативною стороною є:

- економічно невідповідність для малих та середніх комерційних банків;
- зростання адміністративних витрат, пов'язаних зі створенням перехідного банку;
- при реабілітації банку якісні активи та пасиви значно знижуються;
- зростають адміністративні витрати, пов'язані зі створенням перехідного банку;
- часові витрати на пошук покупця банку (у випадку його ліквідації).

Проаналізувавши сильні та слабкі сторони структури “брідж-банку”, очевидно, що його створення має позитивний ефект переважно на банківську систему загалом, але негативний для невеликих банків.

Створення “брідж-банку” за своєю сутністю являє со-

бою “пом’якшений варіант” реорганізації й ліквідації банку, оскільки дозволяє отримати додатковий час, можливість знайти покупця активів (у випадку ліквідації) або самого банку (у випадку реорганізації) [6].

На сьогодні в Україні актуальним є розроблення повноцінної нормативно-правової бази щодо створення та здійснення операції “санаційний банк”, яка, в свою чергу, виступить основою для запобігання банкрутства банківської системи в Україні.

Використання такого нового методу роботи з урегульованою ситуації з проблемними банками, як створення санаційного банку на основі світової практики з “брідж-банком”, безперечно, сприятиме як підвищенню довіри населення до банківської системи, так і зміцненню фінансової безпеки в Україні в цілому. Проте можуть ліквідуватися малі та середні банки.

Національний банк України (НБУ) затвердив механізм діяльності санаційного банку на базі АТ “Родовід Банк”, що підтверджено постановою НБУ №471 від 23 грудня 2011 р., зареєстрованою в Міністерстві юстиції 18 січня 2012 р. за № 59/20372 [8].

Згідно з документом, “завданням санаційного банку є проведення роботи з активами державних банків і банків, в капіталізації яких взяла участь держава, спрямованої на максимізацію надходжень від повернення цих активів” [8].

Недоліком такої системи є високий рівень фінансової залежності ФГВФО від дій Національного банку України, який здійснює банківський нагляд, а також від органів і осіб, що здійснюють ліквідацію неплатоспроможних банків.

У вересні 2011 р. “Родовід Банк” реанімували в банк “поганих активів”. На базі “Родовід Банку” був створений санаційний банк. Створення санаційного банку на базі “Родовід банку” перетворив його на фінансовий інструмент вирішення проблем інших банків. Рішення уряду про утворення санаційного банку підтримано Світовим банком і МВФ. “Родовід” був рекапіталізований на 8,4 млрд грн. (99,99% акцій банку в даний час належить державі), з яких 5,6 млрд грн. призначалися для виплати вкладів фізичних осіб ліквідованого “Укрпромбанку” [9].

“Родовід Банк”, у зв’язку з перетворенням на санаційну фінансову установу, припинив випуск і обслуговування власних платіжних карток. З 28 травня 2012 р. платіжні карти, емітовані “Родовід Банком”, були заблоковані.

Національним банком України з питань нагляду та регулювання діяльності банків прийнято рішення від 15.06.2012 р. № 431 про надання Публічному акціонерному товариству “Родовід Банк” ліцензії від 15.06.2012 № 1 санаційного банку та про внесення відомостей про санаційний банк до Державного реєстру банків [10].

Згідно тексту ліцензії, санаційному банку надано право [9]:

— розміщувати засоби, зокрема в іноземній валюті і банківських металах, від свого імені, на власних умовах і на власний ризик;

— продавати майно, що перейшло у власність санаційного банку на підставі реалізації прав заставодержателя;

— здійснювати операції з державними цінними паперами, депозитними сертифікатами НБУ;

— здійснювати торгівлю іноземною валютою на валютному ринку України, операції з наявною іноземною валютою та ін.

Сьогодні у законодавстві фактично закладено модель створення державного банку, який набуває статусу санаційного з моменту видачі йому НБУ ліцензії санаційного банку.

Важливою перевагою операцій “брідж-банк” та “санаційний банк” є тимчасовий характер їх функціонування, що дозволяє виграти час для пошуку потенційного інвестора та забезпечити зважений підхід до підготовки умов відповідної угоди.

ВИСНОВКИ

Отже, виходячи з вищевикладеного, можна стверджувати, що:

— “брідж-банк” — це банк, який забирає у проблемних структур хороші активи і пасиви, клієнтську базу, а погані залишає на старій структурі;

— санаційний банк — це банк, який забирає у фінансових структур їх проблемні активи.

Операція “санаційний банк” є різновидом методу прямого державного втручання та має чітко визначений граничний строк її тривалості.

При функціонуванні “брідж-банку” чи санаційного банку існує ризик ліквідації малих та середніх банків:

— новий механізм запобігання банкрутства — “брідж-банк” (санаційний банк) — це банк, який здійснює тимчасове утримання застрахованих депозитів і працюючих активів (до моменту їх продажу інвесторам);

— актуальним на сьогодні є розроблення повноцінної вітчизняної нормативно-правової бази щодо створення та здійснення операції “санаційний банк”, яка, у свою чергу, виступить основою для застосування цієї операції в Україні.

Таким чином, “брідж-банк” є новим механізмом, новим антистресовим заходом, який може бути реалізована в сучасних умовах для поліпшення не стільки ситуації в окремому банку, скільки для стабілізації банківської системи держави в цілому.

Література:

1. Competitive Equality Banking Act [electronic resource]. — Mode of access: http://www.washingtonwatch.com/bills/show/112_HR_4217.html
2. Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей проведення заходів з фінансового оздоровлення банків” від 24.07.2009 № 1617 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.
3. Закон України “Про банки і банківську діяльність” від 07.12.2000 № 2121-III зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.
4. “Про оцінку операцій з продажу кредитів з відстроченням платежу” Лист НБУ № 40-511/2689-8768 від 25.07.2011 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v8768500-11>
5. Поллок М. Резервирование под кредиты “своим” может разорить банки. — Источник: minfin.com.ua. — 22.08.11.
6. Міщенко В.І. Санаційний банк — “брідж-банк” як механізм роботи з нежиттєздатними банками: монографія / Міщенко В.І., Крилова В.В., Ніконова М.В., Малюков В.П., Куліков С.Г.; Центр наукових досліджень Національного банку України. — К.: УБС НБУ, 2011. — 119 с.
7. Руководство для органов банковского надзора по работе со слабыми банками (Базельский комитет по банковскому надзору. Отчет Группы по работе со слабыми банками. — Базель, Швейцария, март 2002 г.) // Вестник Банка России. — 2002. — 9 августа. — №44 (622). — Режим доступа: <http://www.budgetrf.ru/Publications/Magazines/VestnikCBR/2002/vestni>
8. Постанова НБУ “Про затвердження Положення про порядок реєстрації, видачі ліцензії, регулювання діяльності санаційного банку та нагляду за ним”. — №471 від 23 грудня 2011 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0059-12>
9. Офіційний сайт Національного банку України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.bank.gov.ua.
10. [Електронний ресурс]: <http://www.rodovidbank.com/ukr/main.php>